

Н. В. Троцюк,

кандидат юридичних наук, доцент
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5943-8694>

О. О. Гончарук,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

КОМПЕНСАЦІЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ПОРУШЕННЯМ ПРАВ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03058, Київ, Україна
E-mails: olimp512@ukr.net, oliahoncharuk385@gmail.com

Мета статті полягає у дослідженні поняття «компенсація», визначені кола осіб, які мають право на компенсацію шкоди, завданої порушенням прав громадян України внаслідок збройної агресії російської федерації, правовому аналізу норм, що стосуються компенсаційного механізму відшкодування шкоди. *Методологічну основу* дослідження склали методи: загальний діалектичний, порівняльно-правовий, статистичний, аналізу, індукції, синтезу, систематизації. *Результати:* наведено авторське визначення поняття «компенсація» під яким слід розуміти форму відшкодування шкоди приватними і публічними суб'єктами за протиправне діяння, що дозволяє потерпілому (суб'єктам публічного та приватного права) у повному обсязі відшкодувати понесені збитки та (або) відновити первісне становище. *Обговорення:* зазначається, що однією із нагальних проблем, яка потребує вирішення, є різнобічність категоріального апарату щодо суб'єктів звернення з відшкодування завданої шкоди, яких називають «утримувач», «жертва», «потерпілий», «постраждалий». Зауважено, що компенсаційний механізм на сьогодні активно впроваджується лише для майнової шкоди, сфера компенсації моральної шкоди залишається абсолютно не врегульованою.

Ключові слова: компенсація; шкода; нерухоме майно; збитки; утримувач; потерпілий; жертва; постраждалий.

Постановка проблеми та її актуальність. За умов сьогодення одним із найважливіших завдань українського суспільства є побудова ефективного механізму захисту прав і свобод людини і громадянина. Адже положення Конституції України (ст. 3) та норми чинного законодавства закріплюють засади недоторканості житла, безпеки і загалом життя людини як найвищої соціальної цінності. Проте, загибель великої кількості українців під час повномасштабного вторгнення російської федерації, каліцтво і втрата здоров'я, тримання в полоні та примусова депортація (у тому числі дітей), завдання ма-

сштабної майнової шкоди сотням тисяч людей вимагає від держави відповідної реакції на існуючі проблеми. Насамперед, необхідно створити дієвий компенсаційний механізм – притягнення країни-агресора до відповідальності та забезпечити його належне правове регулювання відповідно до встановлених міжнародних норм та стандартів.

Слід зазначити, що перші кроки у даному напрямку вже зроблено. Зокрема, 23 лютого 2023 року Верховною Радою України прийнято Закон України № 2923-ІХ «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій

об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» (далі – Закон України № 2923-IX) [1]. Даний нормативно-правовий акт визначає правові та організаційні засади надання компенсації за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України, з дня набрання чинності Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX, а також правові засади створення та ведення Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією російської федерації проти України.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Питання компенсації шкоди, завданої порушенням прав громадян України внаслідок збройної агресії російської федерації підіймали у своїх наукових працях вітчизняні вчені та юристи-практики такі як: Л. Василенко, О. Валендук, А. Бучинська, І. Голубенко, М. Гнапок, О. Зюзь, О. Кот, Е. Писарєва, С. Погрібний, О. Кузнєцов, Т. Ківалова, Д. Клапоушак, М. Каміпанський, О. Капліна, О. Рувін, А. Свінцицький, О. Стулак, Г. Тищенко, С. Шаренко та інші. Проте, незважаючи на проведені наукові дослідження в даній сфері та законодавчі новели щодо компенсації за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій та збройної агресії російської федерації, слід констатувати, що сьогодні в законодавчих актах України відсутній термін «компенсація», суб'єктів звернення з відшкодування завданої шкоди називають «утримувач», «жертва», «потерпілий», «постраждалий», а також відсутній єдиний підхід, які саме види шкоди підлягають

компенсації. Усе вище викладене свідчить про актуальність наукового дослідження.

Мета статті – дослідити поняття «компенсація», визначити коло осіб, які мають право на компенсацію шкоди, завданої порушенням прав громадян України внаслідок збройної агресії російської федерації, проаналізувати норми, що стосуються компенсаційного механізму відшкодування шкоди та окреслити проблеми та перспективи подальшого правового регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання компенсації шкоди, завданої порушенням прав громадян України, внаслідок збройної агресії російської федерації постало перед Україною ще у 2014 році, а із повномасштабним вторгненням країни-агресора на територію України та веденням бойових дій, які призвели до колосальних збитків, ушкоджень та руйнувань, дане питання лише набрало «обертів» та потребує нагальної регламентації. За оцінками аналітиків проекту «Росія заплатить», створеного Київською школою економіки (KSE Institute) спільно з Офісом Президента та Міністерством економіки України, Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, Міністерства інфраструктури та Міністерства розвитку громад та територій, станом на 03 серпня 2023 року сума прямих збитків, завданих інфраструктурі України через повномасштабне вторгнення російської федерації оцінюється у \$150,5 млрд, з яких \$55,9 млрд – втрати житлового фонду [2].

Водночас, складний механізм відшкодування збитків від повномасштабної війни, яку веде проти України російська федерація, вказує на необхідність удосконалення інструментарію, що застосовувався до цього та необхідність пошуку інших підходів до відшкодування шкоди. Насамперед, йде мова про закріплення на законодавчому рівні поняття «компенсація» та визначення кола осіб, які мають право на відшкодування шкоди.

Зауважимо, що у п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України № 2923-IX [1] визначено термін «компенсація за пошкоджений/знищений об'єкт нерухомого майна». Згідно даної норми «компенсація за пошкоджений/знищений об'єкт нерухомого майна»:

а) виконання робіт, пов'язаних з будівництвом, на пошкодженому об'єкті нерухомого майна з метою його відновлення та/або надання будівельної продукції для виконання таких робіт;

б) надання грошових коштів шляхом їх перерахування на поточний рахунок отримувача компенсації із спеціальним режимом використання для будівництва будинку садибного типу, садового або дачного будинку;

в) фінансування придбання квартири, іншого житлового приміщення, будинку садибного типу, садового або дачного будинку (у тому числі фінансування придбання приміщення/будинку, що буде споруджений у майбутньому, або інвестування/фінансування його будівництва) з використанням житлового сертифіката.

З вище викладеного можемо зробити висновок, що законодавець вбачає способи забезпечення даного поняття «компенсація за пошкоджений/знищений об'єкт нерухомого майна», а також використовує в його контексті виключно один із видів шкоди, а саме матеріальної шкоди. Проте, згідно ст. 1166 Цивільного кодексу України, шкода, заподіяна потерпілому, підлягає відшкодуванню в повному обсязі. Зміст даної норми закріплює принцип повної компенсації шкоди, згідно якого, потерпілий має право на відшкодування завданих йому всіх видів ймовірної шкоди, а саме майнової та немайнової (моральної) [3].

Перш ніж розглядати компенсаційний механізм відшкодування шкоди, завданої порушенням прав громадян України внаслідок збройної агресії російської федерації, необхідно дослідити доктринальні підходи до дефініції «компенсація» та на основі аналізу сформулювати авторське бачення даного поняття.

Так, дослідниця Е. Писарева у своїх наукових працях зазначає, що під компенсацією за чинним законодавством розуміється відшкодування майнової шкоди за пошкоджений та/або знищений об'єкт нерухомого майна, завданої внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації [4, с. 443].

Д. Клапоушак, під компенсацією розуміє виплати, розмір яких встановлюється за домовленістю сторін або у розмірі, що встановлений

суб'єктом владних повноважень. Проте, під відшкодуванням розуміється стягнення з винної особи, яка вчинила протиправні дії, сум, що дозволяють потерпілому у повному обсязі відшкодувати понесені збитки та (або) відновити первісне становище. Тотожне визначення закріплено у висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України [5].

Керуючий партнер ЮК «АРМАДА» О. Кузнєцов, вважає, що «відшкодуванням шкоди» є грошові кошти, що стягуються з винної сторони, яка заподіяла збитки, а отже – з країни-агресора, а «компенсацією» є матеріальна підтримка, яка надається заявнику із державного (чи іншого, позаурядового) бюджету відповідно до сформованих бюджетних призначень.

Натомість, М. Камишанський трактує зміст поняття «компенсація» як форми відшкодування шкоди за міжнародно-протиправне діяння, яка полягає як у наявності у компенсації структури (аванс, кредит, мораторій на виплату, обмеження на виплату), так і різноманітних форм (крім грошової – дорогоцінні метали і камені, цінні папери, матеріальні кошти, використання праці, безготівкові розрахунки у формі СПЗ або клірингових валют тощо) [6, с. 7].

Деякі дослідники, серед яких О. Валендюк, М. Гнатюк взагалі ототожнюють поняття «відшкодування шкоди» та «компенсація» [7].

Проаналізувавши вище зазначені доктринальні підходи до поняття «компенсація» вважаємо, що під компенсацією слід розуміти форму відшкодування шкоди приватними і публічними суб'єктами за протиправне діяння, що дозволяє потерпілому (суб'єктам публічного та приватного права) у повному обсязі відшкодувати понесені збитки та (або) відновити первісне становище.

Переходячи до розгляду компенсаційного механізму відшкодування шкоди, завданої порушенням прав громадян України внаслідок збройної агресії російської федерації, перш за все необхідно з'ясувати, хто має право на відшкодування такої шкоди. Зауважимо, що чинним законодавством, а саме ст. 2 Закону України № 2923-IX такого суб'єкта названо як «отримувач

вач компенсації». Утримувачем компенсації можуть бути [1]:

- фізичні особи - громадяни України, які є:

а) власниками пошкоджених/знищених об'єктів нерухомого майна; б) замовниками будівництва; в) власниками спеціального майнового права на неподільні житлові об'єкти незавершеного будівництва, майбутні об'єкти житлової нерухомості або особами, які сплатили часткову ціну такого об'єкта та на користь яких зареєстровано обтяження речових прав; г) особами, які здійснили інвестування/фінансування будівництва об'єктів будівництва, щодо яких отримано право на виконання будівельних робіт до набрання чинності Законом України «Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому»; ґ) членами житлово-будівельних (житлових) кооперативів, які викупили квартиру, інше житлове приміщення в будівлі, будинок садибного типу, садовий або дачний будинок кооперативу, але не оформили право власності на нього; д) спадкоємцями осіб, визначених підпунктами "а"- "г".

- об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, управителі багатоквартирних будинків, житлово-будівельні (житлові) кооперативи, які здійснюють утримання відповідних будинків, особи, уповноважені співвласниками багатоквартирних будинків відповідно до Закону України «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» (у разі якщо співвласники самостійно здійснюють утримання багатоквартирного будинку та в цьому будинку не створено об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, не призначено управителя, відсутній житлово-будівельний (житловий) кооператив, який здійснює його утримання), - у разі отримання компенсації за пошкоджене спільне майно багатоквартирного будинку.

Також, Кабінетом Міністрів України в Порядку надання компенсації за пошкоджене/знищене майно можуть визначатися додаткові категорії осіб, яким може надаватися компенсація за пошкоджені/знищені об'єкти нерухомого майна [1].

Законодавством на сьогодні чітко визначено і перелік осіб, які не можуть бути утримувачами компенсації. До таких осіб відносяться:

1) особи, до яких застосовано санкції відповідно до Закону України «Про санкції»;

2) особи, які мають судимість за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених розділом I «Злочини проти основ національної безпеки України» Особливої частини Кримінального кодексу України;

3) спадкоємці щодо пошкоджених/знищених об'єктів нерухомого майна, які належали за життя спадкодавця (ч. 3 ст. 2 Закону України № 2923-IX).

Здійснивши аналіз вище зазначених норм, які регулюють відносини з отримання компенсації, а також проаналізувавши законопроекти, які знаходяться на розгляді у Комітетах Верховної Ради України, слід зазначити, що однією із нагальних проблем, яка потребує вирішення, є різнобічність категоріального апарату щодо суб'єктів звернення з відшкодування завданої шкоди, яких називають «утримувач», «жертва», «потерпілий», «постраждалий». Так, наприклад, у чинній Постанові Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2020 р. № 767 «Питання виплати грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією російської федерації» замість поняття «утримувач» вживається поняття «постраждалий» [8].

У проекті Закону України від 17 травня 2022 року № 7385 «Про відшкодування шкоди завданої потерпілому внаслідок збройної агресії Російської Федерації» [9], поняття «утримувач» компенсації замінено на «потерпілий» внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Визначено, що це фізична особа, якій збройною агресією Російської Федерації завдано моральної, фізичної та/або майнової шкоди; юридична особа приватного права, фізична особа – підприємець, яким збройною агресією Російської Федерації завдано майнової шкоди.

У ч. 1 ст. 2 проекту Закону України від 08 травня 2023 р. № 9279 «Про основні принципи забезпечення компенсацій для жертв збройної агресії Російської Федерації» [10] замість те-

рміну «потерпілий» застосовується поняття «жертва агресії» - особа, яка зазнала шкоди від збройної агресії Російської Федерації, включаючи фізичну або моральну шкоду, душевне страждання, матеріальні втрати або суттєвий утиск її основних прав. Член сім'ї першого рівня споріднення або опікун постраждалої особи, а також особи, якій при наданні допомоги жертві було завдано вищевказану шкоду. Зі змісту запропонованого визначення не є зрозумілим, чи відноситься «член сім'ї першого рівня споріднення або опікун постраждалої особи» до категорії жертв агресії чи ні.

Таким чином, вважаємо, що суб'єктам законодавчої ініціативи при розробці проєктів нормативно-правових актів потрібно дотримуватись єдиного принципу при формулюванні термінів та відповідно назв законопроєктів, адже це призводить до *різного* трактування громадянським суспільством одного й того ж правового поняття.

Розглядаючи безпосередньо питання механізму отримання утримувачами грошової компенсації за зруйноване житло внаслідок збройної агресії російської федерації, слід зауважити, що він вже розроблений та визначений Постановою Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2023 р. № 381 «Про затвердження Порядку надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації, з використанням електронної публічної послуги «єВідновлення»» (далі – Постанова № 381) [11]. Так, утримувачі, які є власниками житла, яке перебуває на контрольованих Україною територіях та було зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією російської федерації, мають право на отримання грошової компенсації після проведення обстеження житла. Для того, щоб отримати компенсацію потрібно звернутись до органу місцевого самоврядування/військово-цивільної адміністрації за місцем розташування зруйнованого житла (сайт дія) або за допомогою засобів Єдиного державного вебпорталу електронних послуг (далі – Дія), зокрема з використанням мобільного дода-

тка Порталу Дія (Дія), або в інший спосіб, передбачений даним Порядком.

За сферою забезпечення даних компенсаційний механізм схожий до визначеного Постановою Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2020 р. № 767 «Питання виплати грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією російської федерації» (далі – Постанова № 767) [8], але містить свої характерні особливості.

Основним недоліком даної Постанови № 381 на нашу думку є те, що нею не закріплено принципи забезпечення компенсацій утримувачам, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією російської федерації. Проте, зауважимо, що на стадії доопрацювання вже знаходиться проєкт Закону України від 08 травня 2023 р. № 9279 «Про основні принципи забезпечення компенсацій для жертв збройної агресії Російської Федерації» [10], мета якого полягає у визначенні на законодавчому рівні основних принципів подальшого захисту прав громадян України, які були порушені внаслідок збройної агресії, за рахунок компенсацій від російської федерації.

У даному законопроєкті закріплено основні принципи забезпечення компенсації для жертв збройної агресії російської федерації, які є загальними для всіх видів компенсації. Аналіз проєкту свідчить, що в ньому йдеться лише про принципи забезпечення громадянам України компенсації за отриману моральну шкоду (ч. 1 ст. 1 проєкту), а питання відшкодування шкоди (збитків) від втрати майна (активів) фізичними та юридичними особами внаслідок збройної агресії російської федерації ним не регулюються (ч. 2 ст. 1 проєкту). До того ж у ст. 5 проєкту визначаються принципи розподілу компенсації, а не їх забезпечення. У зв'язку з цим вважаємо, що назва проєкту не відповідає його змісту.

Висновки. Підсумовуючи вище викладене, можемо констатувати, що у чинних законодавчих актах та розроблених законопроєктах відсутній єдиний категоріальний апарат, який би в повній мірі характеризував персоналізованого

суб'єкта, що зазнав шкоди внаслідок збройної агресії російської федерації. Також на сьогодні основна увага прикута лише до однієї підстави виникнення правовідносин з відшкодування шкоди, а саме завдання майнової шкоди громадянам України, та таким чином нівелюються факти колосальної моральної шкоди завданої агресором.

Говорячи про компенсацію шкоди, завданої порушенням прав громадян України внаслідок збройної агресії російської федерації, підтримуємо заступницю Міністра юстиції України Ірину Мудру, яка вважає, що необхідно якнайшвидше створити Міжнародний механізм компенсації збитків, завданих збройною агресією російської федерації на території України [12]. Адже, саме збройна агресія російської федерації створила величезну кількість проблем, включаючи безпрецедентну кількість руйнувань і пошкоджень державної та приватної власності, а створений Міжнародний компенсаційний механізм значно сприятиме забезпеченню відшкодування збитків постраждалим особам від збройної агресії російської федерації, а також дозволить комплексно вирішити проблему, максимально охопивши всі категорії збитків та жертв. В свою чергу Кабінет Міністрів України повинен розробити чітку методологію оцінки на підставі наявних доказів, на основі якої можна буде продемонструвати зв'язок між діями російської федерації та втратами економіки й збитками жертв війни.

Література

1. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України: Закон України від 23 лют. 2023 р. № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

2. Загальна сума прямих збитків, завдана інфраструктурі України через війну, за підсумка-

ми червня 2023 року перевищила \$150 млрд. Kyiv School of Economics: веб-сайт. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-za-pidsumkami-cheruvnya-2023-roku-perevishhila-150-mlrd/> (дата звернення: 05.12.2023).

3. Цивільний кодекс України: кодекс від 16 січ. 2003 р. № 435-IV: станом на 5 жовт. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#top> (дата звернення: 05.12.2023).

4. Писарева Е.А. До питання про захист прав осіб, які є потерпілими внаслідок збройної агресії Російської Федерації *Права людини в період збройних конфліктів*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса, 2022. С. 441-447.

5. Писарева Е.А., Клапоушак Д.С. До питання про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією російської федерації проти України. *Академічні візії*. 2022. Вип. 13. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/94> (дата звернення: 05.12.2023).

6. Камишанський М.М. Міжнародно-правове регулювання використання компенсації як форми відшкодування шкоди держав і міжнародних міжурядових організацій за міжнародно-протиправні діяння: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Харків, 2017. 23 с.

7. Гнатюк М., Валендюк О. Окремі аспекти відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок війни росії проти України. *Юридична практика*. URL: <https://bencherslf.com/stattya-okremi-aspekty-vidshkoduvannya-shkody-zapodiyanoyi-vnaslidok-zbrojnoyi-agresiyi-rosiyi-proti-ukrayiny/> (дата звернення: 05.12.2023).

8. Питання виплати грошової компенсації постраждалим, житлові будинки (квартири) яких зруйновано внаслідок надзвичайної ситуації воєнного характеру, спричиненої збройною агресією Російської Федерації: Постанова КМУ від 2 вер. 2020 р. № 767. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/767-2020-p#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

9. Проект Закону про відшкодування шкоди завданої потерпілому внаслідок збройної агресії Російської Федерації: проєкт від 17 трав. 2022 року № 7385 URL: <https://itd.rada.gov>

ua/billInfo/Bills/Card/39602 (дата звернення: 05.12.2023).

10. Проект Закону про основні принципи забезпечення компенсацій для жертв збройної агресії Російської Федерації: проекту від 08 трав. 2023 р. № 9279 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41892> (дата звернення: 05.12.2023).

11. Про затвердження Порядку надання компенсації для відновлення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, пошкоджених внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації, з використанням електронної публічної послуги «Відновлення»: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 квіт. 2023 р. № 381. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

12. Iryna Mudra: The military and political leadership of the Russian Federation will definitely be punished. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/irina-mudra-mijnarodniy-kompensatsiyniy-mehanizm-tse-garantiya-spravedlivosti-na-maybutne> (дата звернення: 05.11.2023).

References

1. Pro kompensatsiiu za poshkodzhennia ta znyshchennia okremykh katehorii obiektiv nerukhomoho maina vnaslidok boiovykh dii, terorystychnykh aktiv, dyversii, sprychynenykh zbroinoiu ahresiieiu Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy, ta Derzhavnyi reiestr maina, poshkodzhenooho ta znyshchenoho vnaslidok boiovykh dii, terorystychnykh aktiv, dyversii, sprychynenykh zbroinoiu ahresiieiu Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 23 liut. 2023 r. № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

2. Zahalna suma priamykh zbytkiv, zavdana infrastrukturi Ukrainy cherez viinu, za pidsumkamy chervnia 2023 roku perevyshchyla \$150 mlrd. Kyiv School of Economics: veb-sait. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zagalna-suma-pryamih-zbitkiv-zavdana-infrastrukturi-ukrayini-cherez-viynu-za-pidsumkami-chervnya->

2023-roku-perevishhila-150-mlrd/ (дата звернення: 05.12.2023).

3. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: kodeks vid 16 sich. 2003 r. № 435-IV: stanom na 5 zhovt. 2023 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#top> (дата звернення: 05.12.2023).

4. Pysarieva E.A. Do pytannia pro zakhyst prav osib, yaki ye poterpilomy vnaslidok zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii Prava liudyny v period zbroinykh konfliktiv: zb. materialiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Odesa, 2022. S. 441-447.

5. Pysarieva E.A., Klapoushchak D.S. Do pytannia pro vidshkoduvannia shkody, zavdanoi zbroinoiu ahresiieiu rosiiskoi federatsii proty Ukrainy. Akademichni vizii. 2022. Vyp. 13. URL: <https://www.academyvision.org/index.php/av/article/view/94> (дата звернення: 05.12.2023).

6. Kamyshanskyi M.M. Mizhnarodno-pravove rehuliuвання vykorystannia kompensatsii yak formy vidshkoduvannia shkody derzhav i mizhnarodnykh mizhuriadovykh orhanizatsii za mizhnarodno-protypravni diiania: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia k.i.u.n. 12.00.11. Kharkiv, 2017. 23 s.

7. Hnatiuk M., Valendiuk O. Okremi aspekty vidshkoduvannia shkody, zapodiianoi vnaslidok viiny rosiiskoi proty Ukrainy. Yurydychna praktyka. URL: <https://bencherslf.com/stattya-okremi-aspekty-vidshkoduvannya-shkody-zapodiyanoyi-vnaslidok-zbrojnoyi-agresiyi-rosiyi-proty-ukrayiny/> (дата звернення: 05.12.2023).

8. Pytannia vyplaty hroshovoi kompensatsii postrazhdalym, zhytlovi budynky (kvartyry) yakykh zruinovano vnaslidok nadzvychainoi situatsii voiennoho kharakteru, sprychynenoї zbroinoiu ahresiieiu Rosiiskoi Federatsii: Postanova KMU vid 2 ver. 2020 r. № 767. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/767-2020-p#Text> (дата звернення: 05.12.2023).

9. Proiekt Zakonu pro vidshkoduvannia shkody zavdanoi poterpilomu vnaslidok zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii: proiekt vid 17 trav. 2022 roku № 7385 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39602> (дата звернення: 05.12.2023).

10. Proiekt Zakonu pro osnovni pryntsyypy zabezpechennia kompensatsii dlia zhertv zbroinoi ahresii Rosiiskoi Federatsii: proiektu vid 08 trav.

2023 r. № 9279 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41892> (data zvernennia: 05.12.2023).

11. Pro zatverdzhennia Poriadku nadannia kompensatsii dlia vidnovlennia okremykh katehorii obiektiv nerukhomoho maina, poshkodzhenykh vnaslidok boiovykh dii, terorystychnykh aktiv, dyversii, sprychynenykh zbroinoiu ahresiieiu Rosiiskoi Federatsii, z vykorystanniam elektronnoi publichnoi posluhy «yeVidnovlennia»: Postanova KМУ vid 21 kvit. 2023 r. № 381. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381-2023-%D0%BF#Text> (data zvernennia: 05.12.2023).

12. Iryna Mudra: The military and political leadership of the Russian Federation will definitely be punished. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/irina-mudra-mijnarodniy-kompensatsiyniy-mehanizm-tse-garantiya-spravedlivosti-na-maybutne> (data zvernennia: 05.11.2023).

Nina Trotsiuk, Olha Honcharuk

COMPENSATION FOR DAMAGES CAUSED BY VIOLATION OF RIGHTS CITIZEN OF UKRAINE CONSEQUENCES OF ARMED AGGRESSION OF THE RUSSIAN FEDERATION: PROBLEMS AND PROSPECTS FURTHER LEGAL REGULATION

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03058, Kyiv, Ukraine
E-mails: olimp512@ukr.net, oliahoncharuk385@gmail.com

***Purpose** of the paper is to study the concept of "compensation", the defined circles of persons who have the right to compensation for damage caused by the violation of the rights of Ukrainian citizens as a result of the armed aggression of the Russian Federation, a legal analysis of the norms related to the compensatory mechanism of compensation for damage. **Research methods:** general dialectical and comparative legal, statistical, analysis, induction, synthesis, systematization. **Results:** the author's definition of the term "compensation" is given, which should be understood as a form of compensation for damage by private and public entities for an illegal act, which allows the victim (subjects of public and private law) to fully compensate for the losses incurred and (or) restore the original situation. **Discussion:** noted that one of the urgent problems that needs to be solved is the versatility of the categorical apparatus in relation to the subjects of the application for compensation for the damage caused, who are called «recipient of compensation», «victim», «aggrieved», «injured». It is noted that the compensation mechanism is currently being actively implemented only for property damage, the sphere of compensation for moral damage remains completely unsettled.*

***Key words:** compensation; damage; real estate; damages; «recipient of compensation»; «victim»; «aggrieved»; «injured».*

Стаття надійшла до редакції 18.12.2023